

แบบสำรวจแหล่งศิลปกรรม (ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่ง) วัดเลียบ

๑. ที่ตั้ง

วัดเลียบ เลขที่ ๑๑๖ ถนนเขื่อนธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี
พิกัด (UTM หรือ ละจิจูด/ลองจิจูด) ๑๕.๒๒๘๖๗๓, ๑๐๔.๘๖๖๑๔๕

๒. ประเภทแหล่งศิลปกรรมและโบราณสถาน โบราณวัตถุ

ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่ง

ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่ง จำนวน ๒ หลัง จัดเป็นโบราณวัตถุศิลปวัตถุ กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียน
เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๘

๓. ประวัติความเป็นมา

๓.๑ ประวัติวัดและสถานที่เก็บรักษาธรรมาสน์ตั้งขาสิ่ง

วัดเลียบ เป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย มีเนื้อที่ ๙ ไร่ ๑ งาน ๓๗ ตารางวา
สร้างเมื่อวันพฤหัสบดี เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๓๙๑ หลวงปู่ทิพเสนา (พระมหาเสนา มหาเสโน)
เป็นสำนักสงฆ์ ๔๔ ปี มีสมภารรักษามา ๑๐ รูปแล้วจึงร้างไป หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล จึงได้บูรณปฏิสังขรณ์
พร้อมด้วยโยมอุปถัมภ์ ได้แก่ พระอุบลการประชานิตย์ (บุญชู พรหมวงศานนท์) พระสุรพลชยากร
(อุ่น วนธรมย์) ท้าวกรมช้างทองจัน สังฆการีจาร์ปัจฉมา สังฆการีจาร์เกษ เมื่อราวปี พ.ศ. ๒๔๓๕ ปัจจุบัน
พระครูอุบลคณาภรณ์ (อริญชโย วีระชัย บุตรราช) เจ้าคณะตำบลในเมือง เขต ๒ (๖) เป็นเจ้าอาวาสรูปที่ ๘

เจดีย์วิหารอนุสรณ์สถานหลวงปู่มั่น ฐริทัตตมหาเถระ ทรงจัตุรมุข ขนาดกว้างยาว ๗ x ๗ เมตร
ภายในประดิษฐานอัฐิธาตุของหลวงปู่มั่น ฐริทัตโต และจัดแสดงศาสนวัตถุต่าง ๆ สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๓

หอไตรเฉลิมพระเกียรติ ๘๔ พรรษา เป็นหอไตรกลางน้ำสำหรับเก็บรักษาคัมภีร์ใบลาน

๓.๒ ประวัติธรรมาสน์ตั้งขาสิ่ง

ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่ง วัดเลียบ มี ๒ หลัง สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยรัชกาลที่ ๕ พระครูวิเวกพุทธกิจ
(กนตสีโล เสาร์) เป็นเจ้าอาวาส เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕ โดยปรากฏภาพถ่ายหลวงปู่เสาร์ กนตสีโล
และหลวงปู่มั่น ฐริทัตโต นั่งบนธรรมาสน์ตั้งขาสิ่ง ซึ่งใช้สำหรับแสดงพระธรรมเทศนาและ
การสวดพระปาติโมกข์ วัดเลียบได้ดูแลรักษาธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งตลอดมาเป็นอย่งดี ปัจจุบันธรรมาสน์
ตั้งขาสิ่ง หลังที่ ๑ เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป และเคยใช้ประดิษฐานรูปเหมือนพระครูวิเวกพุทธกิจ
(กนตสีโล เสาร์) บนหอไตรเฉลิมพระเกียรติ ๘๔ พรรษา ส่วนธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งหลังที่ ๒ เคยใช้เป็น
ที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ปัจจุบันใช้ประดิษฐานรูปเหมือนของหลวงปู่มั่น ฐริทัตโต ณ เจดีย์วิหารอนุสรณ์
สถานหลวงปู่มั่น ฐริทัตตมหาเถระ

กรมศิลปากร ได้ประกาศขึ้นทะเบียน ธรรมาสถิตตั้งขาสิ่งทั้ง ๒ หลังนี้เป็นธรรมาสถิต ศิลปะรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ ๒๕ ชนิดไม้ มีขนาดความสูง ๔๓ เซนติเมตร พนักพิงสูง ๕๖ เซนติเมตร และธรรมาสถิต ศิลปะรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ ๒๕ ชนิดไม้ มีขนาดความสูง ๕๔.๕ เซนติเมตร พร้อมกับ โบราณวัตถุและศิลปวัตถุอื่น ๆ ของวัดเลียบรวม ๑๖ รายการ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๒ ตอนพิเศษ ๑๖๒ ง ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๘ หน้า ๒๑

๓.๓ รูปแบบทางศิลปกรรม

ธรรมาสถิตตั้งขาสิ่ง วัดเลียบ มี ๒ หลัง สร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง หลังแรกมีขนาดความสูง ๕๔.๕ เซนติเมตร ทาสีเหลืองและสีแดง ประดับลวดลายแกะสลักเป็นลายแข่งสิงห์ ลายเครือเถา ลายประจายาม หลังที่สอง มีขนาดความสูง ๔๓ เซนติเมตร พนักพิงสูง ๕๖ เซนติเมตร ตกแต่งด้วย ลายกระแหงดอกประจายาม ลายเกล็ด ลายแข่งสิงห์ ลงรักปิด ทองประดับกระจกแก้วเงิน (กระจกตะกั่ว)

เอกลักษณ์โดดเด่นของธรรมาสถิตตั้งขาสิ่ง ๒ หลังนี้คือไม่มีการปั้นหน้าสิงห์ที่ขา ลักษณะคล้าย กับธรรมาสถิตตั้งขาสิ่งหลังหนึ่งของวัดใต้พระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ มีพนักพิงด้านหลังลักษณะคล้ายใบเสมา ด้านล่างมีห่วงเหล็กสำหรับสอดคานเป็นเสลียงในพิธีแห่พระสงฆ์

๔. ความสำคัญ

ธรรมาสถิตตั้งขาสิ่งของวัดเลียบทั้ง ๒ หลัง เป็นมรดกที่สืบทอดมาจากครูบาอาจารย์พระกัมมัญฐาน ที่สำคัญมากคือ หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล และหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต วัดเลียบจึงดูแลรักษาไว้เป็นอย่างดี โดยใช้เป็นที่ประดิษฐานรูปเหมือนของพระบูรพาจารย์ทั้ง ๒ รูป และอัญเชิญออกมาให้พุทธศาสนิกชน ได้ชม ในงานรำลึก ๑๐๐ ปีชาตกาลหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต อีกด้วย

นอกจากนี้ พระครูอุบลคณาภรณ์ พร้อมด้วย คณะศรัทธา ยังได้ให้ช่างไม้ที่จังหวัดเชียงใหม่จำลอง รูปแบบธรรมาสถิตตั้งขาสิ่งนี้ สร้างขึ้นสำหรับใช้งานอีกหลายหลังทั้งในวัดเลียบและถวายเป็นวัดอื่น ๆ เพื่อเป็นการแสดงเอกลักษณ์ธรรมาสถิตของพระบูรพาจารย์และของเมืองอุบลราชธานี ทั้งในรูปแบบ ธรรมาสถิตตั้ง และส่วนประกอบของตู้บุษบกประดิษฐานรูปเหมือนพระบูรพาจารย์

๕. สถานการณ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ธรรมาสถิตตั้งขาสิ่ง) ในปัจจุบัน

ธรรมาสถิตตั้งขาสิ่ง วัดเลียบหลังที่ ๑ ทาสีเหลืองและสีแดง เป็นที่ประดิษฐานรูปเหมือน ของ พระครูวิเวกพุทธกิจ (กนตสีโล เสาร์) ในห้องกระจก ซึ่งประดิษฐานพระพุทธรูปจำนวนมาก ส่วนธรรมาสถิตตั้งขาสิ่ง หลังที่ ๒ ใช้จัดวางเครื่องบูชาอยู่ในเจดีย์วิหารอนุสรณ์สถาน หลวงปู่มั่น ภูริทัตตมหาเถระ สามารถชมได้โดยรอบ

๖. ปัญหาที่พบในพื้นที่

ไม่พบปัญหา มีความเหมาะสม ธรรมาสถิตตั้งขาสิ่งได้รับการเก็บรักษาในสภาพดีมาก

๗. เกร็ดเรื่องเล่าเกี่ยวกับวัด/ธรรมาสถิตตั้งขาสิ่ง

-

๘. ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน

วัดเลียบได้ดูแลรักษาธรรมาสันตังชาสิงห์เป็นอย่างดี นอกจากการจัดแสดงเก็บรักษาอย่างเหมาะสมแล้วยังเผยแพร่ข้อมูลในฐานะมรดกของพระบูรพาจารย์กัมมัญฐานสาย หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ในสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือประวัติวัด ฐานข้อมูลแหล่งศิลปกรรมของ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และมอบหมายให้นักวิชาการท้องถิ่นจัดทำข้อมูลประวัติเป็นป้ายโลหะอธิบายความสำคัญของธรรมาสันตังชาสิงห์ นอกจากนี้ยังมีการสร้างธรรมาสันตังชาสิงห์ขึ้นใหม่อีกด้วย

บรรณานุกรม

ปกรณ์ ปุกหุด และณัฐพงศ์ มั่นคง. “วัดเลียบ,” **วัฒนธรรมศิลปสาร** ๑๕, (มิถุนายน ๒๕๖๒-พฤษภาคม ๒๕๖๓) : ๒๓๑-๒๔๕

“ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง ขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ”, **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๑๓๒ ตอนพิเศษ ๑๖๒ ง (๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๘) : ๒๑.